

משוחח עמך במילי דעלמא?! כל שכן – זיל לגביה!

היו לפניו צרור וחרס בשבת:

רב הונא אמר: מקנח בצרור אעפ"י שהוא מוקצה, ואין מקנח בחרס משום סכנה שמא ינתק שיני הכרכשתא.

ורב הסדא אמר: מקנח בחרס, שיש עליו תורת כלי, ואין מקנח בצרור, שהוא מוקצה.

מיתבי לרב הונא מהא דתניא: היו לפניו צרור וחרס – מקנח בחרס ואין מקנח בצרור.

תויבתא דרב הונא?

תרגמא תירץ והעמיד רפרם בר פפא קמיה דרב הסדא אליבא דרב הונא ליישב דבריו: ברייתא מיירי באוגני כלים, בשפת כלי החרס, שהוא חלק, ואין בו סכנה שינתק את שיני הכרכשתא. הלכך עדיף מצרור.⁽²⁾

היו לפניו צרור ועשבים בשבת,⁽³⁾ פליגי בה רב הסדא ורב המנונא:

ולא שליף לכו ירקא ואכיל לכו מכישא דאסיר גינאה אינכם שולפים ירק ואוכלים אותו הישר מתוך האגודה שאגד הגנן, אלא אתם מתירים את האגודה תחילה⁽¹⁾.

הרי שקינח בחרס קשה לכשפים.

אמר ליה רב הונא לרבה בריה: מאי טעמא לא שכחת קמיה דרב הסדא, דמחדדין שמעתיה?

אמר ליה: מאי איזיל לגביה, מדוע אלך אליו? דכי אזילנא לגביה מותיב לי משוחח עמי במילי דעלמא. כגון, אמר לי: מאן דעייל לבית הכסא לא ליתיב בהדיא, מי שנכנס לבית הכסא לא יתיישב במהרה ובחזוק, ולא ליטרח טפי, לא יתאמץ יותר מדאי, משום דהאי כרכשתא, החלחולת, אתלת שיני יתיב, תלויה בשלש רצועות בשר הנראות כמו שינים. ולכן צריך לנהוג בזהירות, דילמא משתמטא יתנתקו שיני דכרכשתא, ואתי לידי סכנה, שהכרכשתא עלולה לצאת.

אמר ליה רב הונא לרבה בריה: הוא, רב הסדא, עסיק בחיי דברייתא דברים הנוגעים לחיי הבריות, ואת אמרת שהוא

בשבת משום השרת נימין, יש לחלק דהתם בצרור הוי פסיק רישיה. תוד"ה אסור. בע"א [עפ"י מהר"ם, ומהרש"א מפרש דתוס' מחלקים בין קינח דהכא למשמוש דהתם דהוי פסיק רישיה].

2. ואף דעדיין יש בזה חשש כשפים מ"מ לא התירו משום זה לקנח בצרור שהוא מוקצה כיון שיש לו חרס שאין בו מוקצה, ב"ח או"ח סי' שי"ב. ובריטב"א כתב דבאוגני כלים גם חשש כשפים אין.

3. הריטב"א מפרש דמיירי בחול ונחלקו דלחד עדיף צרור אעפ"י שאינו חלק כ"כ מעשבים

1. לכאורה הרי הם התירו את הספינה ע"י שם ולא משום שלא שלט בהם הכישוף שלה. אלא יש לפרש שהיא לא ידעה מהזכרת השם ותלתה הדבר משום כל אלו, ועוד יש לומר שאת הספינה היתה יכולה לאסור שאין זה כישוף שנעשה בגופם וע"ז היו צריכים להזכיר שם,

ריח רע בפה, לפי שהזבל מתרקב במעיו והריח יוצא דרך הפה.

וחד אמר: רוח זוהמה שולטת בו, שכל גופו מסריח מזיעה, לפי שהריח נבלע בבשרו ובאבריו, והופך לזיעה מזוהמת.

תניא כמאן דאמר רוח זוהמא שולטת בו.

דתניא: הנצרך לנקביו ואוכל, דומה לתנור שהסיקהו על גבי אפרו, מבלי לנקותו מהאפר. וזו היא תחלת רוח זוהמא.

הוצרך ליפנות ואינו יכול ליפנות לפי שאין הנקב נפתח:

אמר רב הסדא: יעמוד וישב, יעמוד וישב.

רב חנן מנהרדעא אמר: יסתלק לצדדין. יבדוק עצמו בזוית זו ויסתלק לזוית אחרת ויבדוק שוב.

רב המנונא אמר: ימשמש בצרור באותו מקום.

ורבנן אמרי: יסיה דעתו, וכדמפרש.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: כל שכך דכי מסח דעתיה לא מפני?

חד אמר: מקנח בצרור, ואין מקנח בעשבים, לפי שהם לחים וחותכים את הבשר. נרבותיו של רש"י מפרשים שאסור משום תלישת העשבים. ודחה רש"י פירושם, כי אין חולק בדבר שאסור לתולשם. אלא ודאי מיירי שמקנח בעודם מחוברים, ואינו תולשם].

וחד אמר: מקנח בעשבים המחוברים, ואינו תולשם, (4) שאז אינו מטלטל מוקצה. אינו מזיזם. (5) ואין מקנח בצרור, לפי שמטלטל בכך מוקצה.

מיתובי למאן דאמר מקנח בעשבים, מהא דתניא: המקנח בדבר שהאור האש שולטת בו — שינוי התחתונות של הכרכשתא, נושרות.

והרי עשבים שולט בהם האש?

לא קשיא.

הא דמקנח הוא בעשבים לחין, שאין האור שולטת בהן.

הא דשינוי התחתונות נושרות, הוא בעשבים יבשין, שהאור שולטת בהן.

הנצרך לפנות ואינו נפנה, פליגי בה רב הסדא ורבינא:

חד אמר: רוח רעה שולטת בו, שיש לו

5. כ"כ המגן אברהם בס"י ש"ב סק"ו, ומפרש הפמ"ג דהיינו שאינו מזיז בידו אלא בגופו וטלטול בגופו מותר אפילו לצורך דבר האסור. יש מהאחרונים החולקים עליו ומפרשים דעשבים אינם מוקצה כלל ומה שכתב רש"י שלא יזיזם היינו שלא יתלשם.

שחותכים הבשר וגם כי יש כמה עשבים שיש להם טבע או סגולה להזיק ואינן ניכרים, וחד אמר דעשבים עדיפי מצרור שאינו חלק והזיקו ניכר טפי.

4. ומשום משתמש במחובר ליכא דלא אסרו רק באילן ולא בירק. רש"י.

לעם ישראל על שמאסו בנבואת האמת ובטחו בעושיק ובדברים נלוזים [פרק ל פסוקים יג יד]:

"לכן יהיה לכם העון הזה כפרץ [של חומה] נופל, נבעה [הפרץ] בחומה נשגבה, אשר פתאם לפתע יבוא שברה.

ושברה כשבר נבל יוצרים, [ותהיה השבירה להסיסים כה קטנים, עד כי] לא ימצא במכותתו [בין שברי החרסים, אפילו] הרש [אחד הראוי] לחתות [בו גחלת] אש מיקוד.

[וכן לא ימצא בין שברי החרסים חרס אשר יהיה ראוי] לחשוף [לדלות בן] מים מגבא [מגומא של מים]".

אמר ליה רבי יוסי: וכי משם ראייה לדברך?

אדרבה, הרי בסיפא דקרא כתיב שלא ימצא חרס אשר ראוי "לחשוף [לדלות בן] מים מגבא [מגומא של מים]".

הרי שהחרס משמש גם לקבלת מים, וזה הוא שיעורו, להתחייב על הוצאתו בשבת בשיעור הראוי לקבל בו רביעית מים.

גמרא:

ומקשינן: הרי מסתברא, מסתבר מלשונם של רבי יוסי ורבי מאיר במשנה, כי שיעורא דרבי יוסי — נפיש, גדול משיעורא דרבי מאיר.

שהרי רבי מאיר אמר "לחתות בו גחלת" מבלי שיפרש בו שיעור כל שהוא. ומשמע, אפילו אם ראוי לחתות בו גחלת אחת. והוא

אמר ליה רב אשי: הכי קאמרי רבנן: יסיח דעתו מדברים אחרים.

אמר רב ירמיה מדיפתי: לדידי חזי לי ההוא טייעא ישמעאלי דקם ויתיב וקם ויתיב, עד דשפך את יציאותיו בקדירה.

תנו רבנן: הנכנס לסעודת קבע, וגנאי הוא לו לקום באמצע הסעודה אם יצטרך לנקביו — יהלך עשרה פעמים של ארבע ארבע אמות כל פעם, ובין כל פעם ישב ויבדוק עצמו. שההילוך מועיל ליציאת נקבים.

ואמרי לה: ארבעה פעמים של עשר עשר אמות, שכך עדיף, שהולך יותר בכל פעם, ונפנה, ואז הוא נכנס לסעודה וישב במקומו.

מתניתין:

חרם — שיעור הוצאתו הוא כדי ליתן בין פצים לחברו [כשמסדרים עמודים או קורות אחד על גבי השני נוצר חלל בין זה לזה ומניחים שם חרס כדי שלא יתעקם העליון, וזהו שיעור החרס שחייבים על הוצאתו בשבת], דברי רבי יהודה.

רבי מאיר אומר: כדי לחתות בו את האור, להעביר בו גחלים ממקום למקום.

רבי יוסי אומר: כדי לקבל בו רביעית מים.

אמר רבי מאיר: אף על פי שאין ראייה לדבר שהחרס משמש לחתיית גחלת מהאור — זכר לדבר יש בנבואתו של ישעיה הנביא.

שנאמר בדברי נבואתו של ישעיה הנביא

גחלת קטנה צריך להשתמש בחרס גדול, כדי שלא יכוה. ולעולם שיעור זה גדול מקבלת מים, וכדמשמע מקרא.

שנינו במשנה: רבי יוסי אומר משם רביה.

והוינן בה: שפיר קאמר ליה רבי יוסי לרבי מאיר?

ומתריצין: ורבי מאיר סבר: "לא מיבעיא" קאמר קרא.

לא מיבעיא מידי דחשיב לאינשי, חרס הראוי לחתיית האור, דלא לישתכח ליה, שלא יהיה מצוי להם להשתמש בו. אלא אפילו מידי דלא חשיב לאינשי, כגון חרס לקבלת מים, נמי לא לישתכח ליה.

הדרן עלך המוציא יין

פרק אמר רבי עקיבא (6)

מתניתין:

אמר רבי עקיבא: מנין לעבודה זרה שמטמאה במשא, שהנושא אותה נטמא ואפילו לא נגע בה, כנדה המטמאה את האדם הנושא אותה בטומאת משא?

שיעור קטן מהשיעור של רבי יוסי שאמר "כדי לקבל בו רביעית מים".

ותיקשי, שהרי מקרא, מדברי הכתוב בישיעה, המובא במשנה, משמע דשיעורא דרבי מאיר של חרס כדי לחתות גחלת נפיש, גדול מהשיעור של רבי יוסי כדי לקבל בו רביעית מים.

והראיה: דאי סלקא דעתך שיעורא דרבי יוסי נפיש, תיקשי:

וכי לייט לה מקללם הנביא ישעיה תחילה במנא זוטרא, שלא ישאר להם חרס אפילו בגודל הדרוש לחתיית אור, והדר לייט לה, ולאחר מכן הוא חוזר ומקללם במנא רבה, שלא ישאר להם חרס גדול יותר שראוי לקבל בו רביעית מים.

וכי דרך המקללים לקלל תחילה בדבר גדול ולאחר מכן בדבר קטן?!

אלא, ודאי השיעור של חרס הראוי לקבלת מים הוא פחות מהראוי לחתיית האור.

וקשה, שמדברי המשנה משמע איפכא.

אמר אביי: לא קשיא. מתניתין נמי, דקאמר בה רבי מאיר לחתות את האור, היינו לחתות אש — מיקודה גדולה של אש! וביקידה גדולה אפילו כדי להוציא ממנה

צריך לשנות הכל בפרק ר"א דמילה, ולכן פירשו דאגבדתיבסוף הפרק הקודם קראי דאמכתא ד"לא ימצא במכירתו חרש" המשך כאן באמכתא דקרא ד"תזרם כמו דוח" שהמקראות סמוכים זה לזה [וכן המשך המשניות בפרקין נקט קראי דאמכתא].

6. לכאורה מה שיכות הדברים למסכתין העוסקות בעניני שבת. וכתב רש"י דאגב דתני לקמן [פו, א] מנין שמרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות בשבת תני נמי משניות אלו שסגנונם דומה שיש בהם שאלת מנין וכו'.

והתו' בד"ה אמר, הקשו ע"ז דא"כ היה צריך להתחיל ממשנה דמנין שמרחיצין, ועוד שהיה

כונס לתוך שטח שלו ארבע אמות, ובונה שם את הכותל.⁽⁷⁾

היה מקום הכותל שלו ושל עבודה זרה, 99-ב שחצי עובי הכותל היה בתוך רשותו וחציו השני בתוך רשות העבודה זרה — נידון מחצה על מחצה. אותו מחצה השייך לו נחשב בתוך הארבע אמות שצריך לכנוס.

אם, למשל, היה עובי הכותל שתי אמות, אינו צריך לכנוס לתוך שלו אלא שלש אמות, מלבד האמה של הכותל ששייכת לו.⁽¹⁾

אבניו ועציו ועפריו של אותו הכותל שנפל⁽²⁾ **מטמאים כשרץ,**⁽³⁾ שמטמא במגע אך לא במשא. **שנאמר "שקץ תשקצנו",** נקט הכתוב לשון שקץ לומר שדינו הוא כשרץ.

רבי עקיבא אומר: מטמאים אף במשא כנדה. כשם שהנושא נדה או זב או זבה נטמא, כך הנושא עבודה זרה נטמא. **שנאמר**

שנאמר על ידי הנביא ישעיה [ל כב] שיש לעבודה זרה דיני טומאה כנדה.

"וטמאתם את צפוי פסילי כספך, ואת אפדת מסכת זהבך.

תזרם — כמו דוח [נדה].

צא — תאמר לו".

ודרשינן: **מה נדה מטמאה במשא** את האדם הנושאה, **אף עבודה זרה מטמאה במשא,** את הנושאה בטומאת משא.

גמרא:

תנן התם במסכת עבודה זרה: מי שהיה כותלו כמורך לעבודה זרה שהיה אותו כותל משותף גם לבית עבודה זרה, ונפל — אסור לו לבנותו, שהרי מהנה הוא את העבודה זרה בכך.

כיצד יעשה?

קתני עציו ואבניו מטמאין כשרץ.

2. למאן דאמר במסכת עבודה זרה דע"ז שנשתברה מאליה מותרת, צריך לומר דהכא מיירי שהשתחווה הגוי לכל אבן ואבן ולכל עץ ולכל עפר ואח"כ בנה מהם הכותל, דהוי כל אבן לחוד עבודה זרה שלמה. תוד"ה אבניו בשם ירושלמי.

3. כתבו הראשונים עפ"י הירושלמי, דמכאן משמע שהכותל עצמו היה נעבד. שאם היה רק בית לעבודה זרה הרי הוא כמשמשי ע"ז דמבואר לקמן דאפילו רבי עקיבא מודה דאינם מטמאין אלא כשרץ.

7. ולא יניח המקום פנוי שנמצא מרחיב גבול העבודה זרה אלא יעשה שם בית כסא [ללא מחיצות] או ממלא שם קוצים, גמ' עבודה זרה מז, ב.

1. והירושלמי מפרש שהישראל מותר בחצי הכותל השייך לו, ונוטל מחצה העצים והאבנים. וכתב הר"ן במסכת עבודה זרה [כ ב בדפי הרי"ף], דזה דוקא כשהישראל מכיר את האבנים שהיו בצד שלו. אבל אם אינו מכיר, הכל אסור משום דבדאורייתא "אין ברירה", שאי אפשר לחלק את האבנים בינו לבין העבודה זרה ולומר שהתברר שמגיע לו את חלקו, שלא נאסר. ועוד כתב הר"ן דפשט המשנה משמע כרש"י. שהרי קודם הזכיר מחצה על מחצה. ורק אח"כ